

Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών – Πολεοδομία και Χωροταξία

μεταλλαγές των ιδεών για την πόλη

οικονομία, κοινωνία, πολιτισμός και πόλεις, από τον 20ό στον 21ο αιώνα

διδασκική ομάδα

Πέννυ Κουτρολίκου, Ειρήνη Μίχα (συντονίστρια)

συμμετέχουν

Άγγελος Βαρβαρούσης, Ίρις Πολύζου, Δήμητρα Σιατίτσα, Τιμόκλεια Ψαλλιδάκη

Φερενίκη Βαταβάλη & Σταύρος Σπυρέλλης (Εργαστήριο Κοινωνικών Μετασχηματισμών Αστικού Χώρου)

βιβλιογραφία

ενότητες μαθημάτων

(1) παρουσίαση του μαθήματος – ερωτήματα για τη μελέτη της πόλης

(2) κριτική θεωρία για το χώρο και την πόλη I:

φορντισμός, κράτος πρόνοιας και η κληρονομιά του '68

(προτεινόμενα κείμενα για το σεμινάριο)

Kofman, E. & Lebas E. (eds) 1996, *Writings on Cities. Henri Lefebvre*, Oxford: Blackwell – part III: "Space and Politics", pp. 185-202

Massey, D. 1994, "Politics and Space/Time", στο D. Massey, *Space, Place and Gender*, Oxford: Polity Press

(βιβλιογραφία εμβάθυνσης)

Βαϊού, Ντ. 2000, «Πόλη και πολίτες. Η καθημερινή ζωή και το 'δικαίωμα στην πόλη'», στο Μ. Μοδινός και Η. Ευθυμιόπουλος (επιμ.) *Η Βιώσιμη Πόλη*, Αθήνα: Στοχαστής/ΔΙΠΕ, σελ. 204-216

Βαϊού, Ντ., Μαντουβάλου, Μ. 2001, «Επιλεκτική αναδρομή στη μελέτη της πόλης 'μετά το 1968'», Σύγχρονα Θέματα, τ. 76-77, Ιανουάριος-Ιούλιος

Canclini, N.G. 1995, *Hybrid Cultures. Strategies for Entering and Leaving Modernity*, Minneapolis: University of Minnesota Press

City, 2009, special issue: "Cities for people not for profit", 13(2-3), June-September

Harvey, D. 1996, *Justice, Nature and the Geography of Difference*, Oxford: Blackwell

Χάρβεϋ, Ντ. 2007, *Νεοφιλελευθερισμός, Ιστορία και Παρόν*, Αθήνα: Καστανιώτης

Lefebvre, H. 1974, *Δικαίωμα στην πόλη. Χώρος και πολιτική*, Αθήνα: Παπαζήσης (γαλλική έκδοση 1968, *Le droit à la ville*, Paris: Seuil)

Λεφεβρ, Α. 1990, *Μηδενισμός και Αμφισβήτηση*, Αθήνα: Ύψιλον

Lefebvre, H. 1991, *The Production of Space*, Oxford: Blackwell (γαλλική έκδοση 1974, *La production de l' espace*, Paris: Anthropos)

Lefebvre, H. 1996, *Writings on Cities*, Oxford: Blackwell (translated and edited by E. Koffman and E. Lebas)

Low, S. & Smith, N. (ed.) 2006, *The politics of public space*, New York & London: Routledge

Massey, D. 1994, *Space, Place and Gender*, Oxford: Polity Press

Massey, D. 2005, *For Space*, London: Sage (ελλ. έκδοση 2009, *Για το Χώρο*, Αθήνα: Ελλ. Γράμματα)

Μπούκτσιν, Μ. 1979, *Τα όρια της πόλης*, Αθήνα: Ελεύθερος Τύπος

Savage, M., Warde, A. 2005, *Αστική Κοινωνιολογία, καπιταλισμός και νεωτερικότητα*, Αθήνα: Παπαζήσης

Soja, E. 1995, "Postmodern urbanization: The six restructurings of Los Angeles", στο S. Watson & K. Gibson (eds) *Postmodern Cities and Spaces*, Oxford: Blackwell, σελ. 125-137

Τάτσης, Ν., Θανοπούλου, Μ. (επιμ.) 2009, *Η Κοινωνιολογία της Σχολής του Σικάγου*, Αθήνα: Παπαζήσης

Χαστάογλου, Β. 1981, *Κοινωνικές θεωρίες για τον αστικό χώρο*, Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής

(3) κριτική θεωρία για το χώρο και την πόλη II:

ριζοσπαστική γεωγραφία και κριτικές στον νεοφιλελευθερισμό

(προτεινόμενα κείμενα για το σεμινάριο)

Brenner, N., Theodore, N., Brenner, N. 2002, "Cities and the Geographies of 'Actually Existing Neoliberalism'" *Antipode*, 34(3): 349-379

Wacquant, L. 2007, "Territorial stigmatization in the age of advanced marginality", *Thesis Eleven*, 91:66-77

(βιβλιογραφία εμφάθυνσης)

Agamben, G. 2007, *Κατάσταση εξαίρεσης*, Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκης

Αράπογλου, Β. 2005, «Καθεστώα αποκλεισμού, οι αλήθειες και οι παραλλαγές τους: Διάγραμμα μελέτης του Ελληνικού καθεστώτος αποκλεισμού», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 118, 31-58

Bauman, Z. 2011, *Collateral damage. Social inequalities in a global age*, Cambridge: Polity press

Butler, J. 2004, *Precarious life. The powers of mourning and violence*, London: Verso

Clarke, J. 2010, "Of crises and conjunctures: the problem of the present", *Journal of Communication Inquiry* 34(4):337-354

Davis, M. 2004, "Ο πλανήτης των παραγκουπόλεων", *New Left Review*, 24 (μετάφραση Εκδ. Άγρα)

Davison, S., Harris, K. 2015, *The neoliberal crisis*, London: Soundings

Ettlinger, N. 2007, "Precarity Unbound", *Alternatives: Global, Local, Political*, 32:319-340

Lister, R. 2004, *Poverty*, London: Polity Press

Hall, S., Massey, D. 2010, "Interpreting the crisis" στο R. Grayson & J. Rutherford (eds) *After the crash. Reinventing the Left in Britain*, London: Lawrence and Wishart, σελ. 37-46

Peck, J. 2012, "Austerity urbanism. American cities under extreme economy", *CITY*, 16(6):626 – 655

Rossi, U., Vanolo, A. 2012, *Urban political geographies. A global perspective*, London: Sage

Sager, T. 2011, "Neoliberal urban planning policies: A literature survey 1990 – 2010", *Progress in Planning* 76: 147-199

Sassen, S. 2010, "A savage sorting of winners and losers: Contemporary versions of primitive accumulation", *Globalisations*, 7(1):23-50

Sugrue, T. 1996, *The Origins of the Urban Crisis: Crisis and Inequality in Post-war Detroit*. Princeton: Princeton University Press

Wacquant, L. 2006, "Ghetto, Banlieue, Favela, et caetera. Tools for rethinking urban marginality", *Urban Outcasts*, Cambridge: Polity Press

Wacquant, L. 2009, *Punishing the poor. The neoliberal government of urban inequality*. Duke University Press

Wacquant, L. 2001, "The penalisation of poverty and the rise of neoliberalism", *European Journal on Criminal Policy and Research* 9: 401-412

Χατζημιχάλης, Κ. 2018, *Τοπία της κρίσης στη Νότια Ευρώπη*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια

(4) κριτική θεωρία για το χώρο και την πόλη III:

πολιτισμικές σπουδές και μετα-αποικιοκρατικές προσεγγίσεις

(προτεινόμενα κείμενα για το σεμινάριο)

Gregory, D. 1995, "Imaginative geographies", *Progress in Human Geography* 19(4):447-485

Soja, E. 2001, «Δε διαφορετικούς χώρους: τι είναι ριζικά νέο στη νέα πολιτισμική πολιτική», *Γεωγραφίες*, 1, σελ. 11-24

(βιβλιογραφία εμφάθυνσης)

Bhabha, H. 1990, "The Third Space" στο Rutherford J. (ed.) *Identity. Community, Culture, Difference*, London: Lawrence & Wishart

Fanon, F. 1982 [1961], *Της γης οι κολασμένοι*, Αθήνα: Εκδόσεις Κάλβος

Hall, S., Hobson D., Lowe A. & Willis P. (eds) 1980, *Culture, Media, Language*, London: Hutchinson

Hubbard, Ph. 2006, *City*, London & New York: Routledge (1: Urban theory, modern and postmodern, σ. 9-58)

Low, S. 2016, *Spatializing culture. The ethnography of space and place*, London & New York: Routledge

Mbembé, J.A. 2003, "Necropolitics", *Public Culture* 15(1):11-40

Mitchell, D. 2002, *Cultural Geography: a radical perspective*, London: Blackwell

Morley, D. & Chen K.H. 1996, *Stuart Hall. Critical Dialogues in Cultural Studies*, London & New York: Routledge

Said, E. 1993, *Culture and Imperialism*, New York: Vintage Books

Said, E. 2003 [1977], *Orientalism*, London: Penguin Books

Soja, E. 1996, *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and Other Real-and-Imagined Places*, Blackwell Publishing: Oxford

Todorova, M. 2005, *Βαλκάνια. Η Δυτική φαντασίωση*, Αθήνα: Επίκεντρο

(5) οι χωρικές πολιτικές της αποανάπτυξης

(προτεινόμενα κείμενα για το σεμινάριο)

Varvarousis Angelos, Kallis, Giorgos, Cattaneo Claudio. et al. (2025) 'Beyond the urban shift: towards a relational degrowth spatial politics', *Sustainability Science*, 20, pp. 485–498. doi:10.1007/s11625-024-01590-7

Varvarousis Angelos, Kallis Giorgos & Kaika Maria, 2025, "Transitioning to Post-Growth Cities", *Journal of Critical City Politics & Economics*, doi:10.3138/jccpe-2025-0006

(βιβλιογραφία εμπάθουσας)

Bauwens, M., Kostakis, V. 2014, "From the communism of capital to capital for the commons: Towards an open cooperativism", *TripleC*, 12(1): 356–61

Béal, V., Fol, S., Miot, Y. and Rousseau, M. 2019, "Varieties of right-sizing strategies: comparing degrowth coalitions in French shrinking cities", *Urban Geography*, 40(2), pp.192-214

Benkler, Y. 2006, *The wealth of networks: how social production transforms markets and freedom*. Online book

Benkler, Y. 2011, *The penguin and the leviathan: How cooperation triumphs over self-interest*, Danvers: Crown Business

Bollier, D. 2014, *Think like a commoner: A short introduction to the life of the commons*, Gabriola: New Society Publishers

Cucca, R. & Friesenecker, M. 2021, "Potential and limitations of innovative housing solutions in planning for degrowth: the case of Vienna", *Local environment*, 1-15. doi:10.1080/13549839.2021.1872513

D'Alisa, G., Demaria, F., Kallis, G. (eds) 2014, *Degrowth: A Vocabulary for a New Era*. New York: Routledge

De Angelis, M. 2001, "Marx and primitive accumulation: the continuous character of capital's enclosures", *The Commoner*, 2(01):1-22

De Angelis, M. 2017, *Omnia Sunt Communia. On the Commons and the Transformation to Postcapitalism*, London: Zed Books (pp376-406)

Demaria, F. Schneider, F. Sekulova, F. Martinez-Alier, J. 2013, "What is Degrowth? From an activist slogan to a social movement", *Environmental Values* 22(2): 191–215

Demaria, F., Kallis, G. and Bakker, K. 2019, "Geographies of degrowth: Nowtopias, resurgences and the decolonization of imaginaries and places", *Environment and Planning E: Nature and Space* 2(3): 431–450 doi:10.1080/13549839.2020.1867840

Escobar, A. 2015, "Degrowth, postdevelopment, and transitions: a preliminary conversation", *Sustainability Science* 10: 451–462

Federici, S. 2010, *Feminism And the Politics of the Commons. In Uses of a WorldWind, Movement, Movements, and Contemporary Radical Currents in the United States*, edited by Craig Hughes, Stevie Peace and Kevin Van Meter for the Team Colors Collective, Oakland: AK Press

Fournier, V. 2008, "Escaping from the economy: the politics of degrowth", *International Journal of Sociology and Social Policy* 28(11/12), 528–545

Gezon, L., and Paulson, S. 2017, "Degrowth, culture, and power", *Journal of Political Ecology* 24: 425-666

Hardin, G. 1968, "The tragedy of the commons", *Science*, 162, 3859, 1243–8

Hardt, M., Negri, A. 2009, *Commonwealth*, Boston: Harvard University Press

Hardt, M., Negri, A., Harvey, D. 2009, "Commonwealth: an exchange", *Artforum*, 48: 3: 210-221

Harvey, D. 2012, *Rebel Cities: From the Right to the City to the Urban Revolution*, London: Verso

- Heinberg, R. 2020, "Pandemic Response Requires Post-Growth Economic Thinking", *Common Dreams*, April 9, 2020, <https://www.commondreams.org/views/2020/2004/2009/pandemic-response-requires-post-growth-economic-thinking>
- Heynen, N., Kaika, M. & Swyngedouw, E. 2006, "Urban Political Ecology: Politicizing the Production of Urban Natures" In N. Heynen, Kaika, M. & Swyngedouw, E. (Ed.), *In the Nature of Cities: urban political ecology and the politics of urban metabolism* (pp. 1-19). London and New York: Routledge
- Hickel, J. 2020, *Less is more: How Degrowth Will Save the World*. London: Windmill Books
- Kaika, M., Varvarousis, A., Demaria, F. & March, H. 2023, "Urbanizing degrowth: Five steps towards a Radical Spatial Degrowth Agenda for planning in the face of climate emergency", *Urban Studies* 60 (7), 1191-1211, in <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/00420980231162234>
- Kallis, G., Kostakis, V., Lange, S., Muraca, B., Paulson, S. and Schmelzer, M. 2018, "Research on degrowth", *Annual Review of Environment and Resources* 43: 291-316
- Kallis, G., Paulson, S., D'Alisa, G., Demaria, F. 2020, *The case for degrowth*, Cambridge: Polity Press
- Kallis, G., Varvarousis, A., Petridis, P. 2022, "Southern thought, islandness and real-existing degrowth in the Mediterranean", *World Development*, 157: 10595
- Lehtinen, A.A. 2018, "Degrowth in city planning", *Fennia*, 196 (1), 43-57
- March, H. 2018, "The Smart City and other ICT-led techno-imaginaries: Any room for dialogue with Degrowth?", *Journal of Cleaner Production*, 197, pp.1694-1703
- Ostrom, E. 1990, "Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action", Cambridge: Cambridge University Press
- Stavrides, S. 2016, *Commons spaces*, London: Zed Books
- Varvarousis, A. & Koutrolidou, P. 2018, "Degrowth and the City", *e-flux architecture*, Available: <https://www.e-flux.com/architecture/overgrowth/221623/degrowth-and-the-city>
- Xue, J. 2014, "Is eco-village/urban village the future of a degrowth society? An urban planner's perspective", *Ecological economics*, 105, pp.130-138
- Xue, J. 2021, "Urban planning and degrowth: a missing dialogue", *Local environment*, 1-19

(6) ομαδικό σεμινάριο: κριτική θεωρία για την πόλη_ ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, συζήτηση

(7) κινήματα για το δικαίωμα στην κατοικία στην εποχή των πολλαπλών κρίσεων

(προτεινόμενα κείμενα για το σεμινάριο)

- Αράπογλου Β., Μαλούτας Θ. και Σιατίτσα, Δ. 2019, «Κενές κατοικίες: ένας πόρος για την κοινωνική πολιτική κατοικία και την τοπική ανάπτυξη στην Αθήνα», άρθρο στο ειδικό αφιέρωμα Σιατίτσα, Δ. (επιμ.), «Συλλογικές διαδικασίες παρέμβασης στην κατοικία και τη γειτονιά», Γεωγραφίες, 33: 52-64
- Marcuse, P., Madden, D. 2016, *In Defense of Housing: The Politics of Crisis*, London: Verso <https://bit.ly/2YwLTKG>
- Μπαλαμπανίδης, Δ., Πατατούκα, Ε., Σιατίτσα, Δ. 2013, «Το δικαίωμα στην κατοικία την περίοδο της κρίσης στην Ελλάδα», Γεωγραφίες, 22: 31-42
- Σιατίτσα, Δ. 2019, *Που ζεις; Κατοικία στην Ελλάδα: επιπτώσεις της λιτότητας και διέξοδοι*, Αθήνα: Ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ, διαθέσιμο στο <https://rosalux.gr/el/publication/roy-zeis>

(βιβλιογραφία εμπάθουσας)

- Balampanidis, D., Maloutas, Th., Papatzani E. & Pettas, D. 2019, "Informal urban regeneration as a way out of the crisis? Airbnb in Athens and its effects on space and society, *Urban Research & Practice*, <https://doi.org/10.1080/17535069.2019.1600009>
- Dagkouli – Kyriakoglou, M. (2018) The Ongoing Role of Family in the Provision of Housing in Greece during the Greek Crisis, *Critical housing analysis*, 5(2):35-45 (<https://bit.ly/3oL3v0g>)
- El PAIS (english) Why young Spaniards are taking longer than other Europeans to leave home, 01/07/2021 (<https://bit.ly/3FuFe4w>) & BBC, Spain rent: Monthly €250 bonus plan for under-35s, 06/10/2021, (<https://www.bbc.com/news/world-europe-58813208>)

- Emmanuel D. (2012) Balancing autonomy, status and family in the transition to adulthood: class and housing aspects of the Southern European model in Athens, 1987–2004, in Forrest R. and Yin N.M., *Young People and Housing*, Routledge, (<https://bit.ly/3Dukb0j>)
- Housing Europe (2018) *Housing the EU Youth*, Research briefing 1, Series 'Housing the Post-2020 EU', Brussels, March 2018 (<https://www.housingeurope.eu/resource-1081/housing-the-eu-youth>)
- Marcuse, P., Madden, D. 2016, *In Defense of Housing: The Politics of Crisis*, London: Verso (<https://bit.ly/2YwLTKG>)
- Μαλούτας, Θ. 2011, «Χωρικές και κοινωνικές επιπτώσεις της κρίσης στην Αθήνα. Από τις ρυθμίσεις του πελατειακού κράτους στην κρίση των ελλειμμάτων», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 134-35:51-70 (<https://bit.ly/3ACNb4d>)
- Siatitsa, D. (2021) Youth Housing in a Context of Socio-economic Insecurity: The Case of Greece, *Social Policy*, 14:149-162 (<http://eekp.gr/wp-content/uploads/2021/06/EEKP-T14.pdf>)
- Tsekeris C., Ntali E., Koutrias A. and A. Chatzoulis (2017) Boomerang kids in contemporary Greece: young people's experience of coming home again, *LSE Hellenic Observatory*, (<http://eprints.lse.ac.uk/73395/>)

(8) Οι εικόνες της πόλης και ο ρόλος τους στη διαχείριση του χώρου

(προτεινόμενα κείμενα για το σεμινάριο)

- Hubbard, Ph. 2006, *City*, London & New York: Routledge (κεφ. 2: The represented city, σελ. 59-94)
- Mehan A., 2023, "Visualizing Change in Radical Cities and Power of Imagery in Urban Transformation." *IMG Journal* 4, no. 8, pp. 182–201 <https://doi.org/10.6092/issn.2724-2463/16093>

(βιβλιογραφία εμπάθουσας)

- Baudrillard, J. 2000, *Αμερική*, Αθήνα: Futura
- Bauman, Z. 2008, *Ζωή για κατανάλωση*, Αθήνα: Πολύτροπον
- Brounsdon Ch, (ed.), 2021, *Stuart Hall: writings on media, History of the present*, Durham & London: Duke University Press
- Eco, U. 1986, *Travels in Hyper-reality*, San Diego: Harcourt Brace and Company
- Hobsbawm, E. 1997 [1994], *Η εποχή των άκρων. Ο σύντομος 20ος αιώνας 1914-1991*, Αθήνα: Θεμέλιο, (κεφ.: «Οι τέχνες 1914-1945», σελ. 231-257)
- Hobsbawm, E. 1998 [1997], *Για την ιστορία*, Αθήνα: Θεμέλιο (κεφ.: «Η αίσθηση του παρελθόντος», σελ. 25-41, «Για την ιστορία από τα κάτω», σελ. 247-264, και «Η ιστορία των ταυτοτήτων δεν αρκεί», σελ. 320-333)
- Hall, St. 1996, "The work of representation" in S. Hall (ed.), *Representation: Cultural Representations and signifying practices*, London: Sage
- Huxtable, A.L. 1997, *The unreal America: architecture and illusion*, New York: The New York Press
- Καραβία Τ & Πάσχου Η. (επιμ.), 2016, *Η Εικόνα της Πόλης: Οπτικές και Θέσεις με Φόντο την Αθήνα*. Αθήνα: Ποταμός, https://media.public.gr/Books-PDF/9789605450687.pdf?utm_source=chatgpt.com
- kollektiv orangotango+ (ed.), 2018, *This Is Not an Atlas: A Global Collection of Counter-Cartographies*. 2nd edn (unchanged). Bielefeld: transcript Verlag. ISBN 978-3837645194
- Marcus A. & Neumann D. (ed), 2024, *Visualizing the City*, London & New York: Routledge, Taylor & Francis
- Μίχα, Ε. 2007, «Θεματικές παρεμβάσεις στην πόλη: χαρακτηριστικά και συνέπειες», *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 123(B'):3-29
- Myers G., 2020, *Rethinking Urbanism: Lessons from Postcolonialism and the Global South*. Bristol: Bristol University Press
- Sorkin, M. (ed.) 1992, *Variations on a theme park*, Hill and Wang, New York (την εισαγωγή και το κεφ.: «See You in Disneyland», του ίδιου, σελ. 205-232)
- Tawadros G. (ed.), 2024, *Stuart Hall: Selected Writings on visual arts and culture, Detour to the Imaginary*, Durham & London: Duke University Press

(9) Όψεις των μεταλλαγών της Αθήνας: από το επίπεδο της μητρόπολης στο επίπεδο της κατοικίας

(προτεινόμενα κείμενα για το σεμινάριο)

Maloutas, T., Spyrellis, S. N., & Vatavali, F. 2025, "Unregulated Urban Regeneration in Athens: Greening and Taxation of the Built Environment as Impending Levers of Increasing Inequalities". *Land*, 14(4), 777.

<https://doi.org/10.3390/land14040777>

Maloutas T. & Spyrellis S.N., 2016, "Vertical segregation: Mapping the vertical social stratification of residents in Athenian apartment buildings", *Méditerranée* [Online], 127

<http://journals.openedition.org/mediterranee/8378>; DOI: <https://doi.org/10.4000/mediterranee.8378>

(βιβλιογραφία εμφάνισης)

<https://www.athenssocialatlas.gr/άρθρο/κάθετος-διαχωρισμός/> , DOI: 10.17902/20971.14

Αράπογλου, Β., Καραδημητρίου, Ν., Μαλούτας, Θ., Σαγιάς, Ι., 2021, «Περιοχές αποστέρησης στην Αττική», στο Μαλούτας Θ., Σπυρέλλης Σ. (επιμ.) *Κοινωνικός άτλαντας της Αθήνας*. Ηλεκτρονική συλλογή κειμένων και εποπτικού υλικού. URL: <https://www.athenssocialatlas.gr/άρθρο/περιοχές-αποστέρησης-στην-αττική/> , DOI: 10.17902/20971.102

Βαταβάλη Φ. & Χατζηκωνσταντίνου Ε., 2018, *Γεωγραφίες της ενεργειακής φτώχειας στην Αθήνα της κρίσης. Τρία κείμενα και έξι ιστορίες πολυκατοικιών*, Angelus Novus.

Βαταβάλη, Φ. & Χατζηκωνσταντίνου, Ε., 2016, «Χαρτογραφώντας την ενεργειακή φτώχεια στην Αθήνα της κρίσης», στο Μαλούτας Θ., Σπυρέλλης Σ. (επιμ.) *Κοινωνικός άτλαντας της Αθήνας*. Ηλεκτρονική συλλογή κειμένων και εποπτικού υλικού. <https://www.athenssocialatlas.gr/άρθρο/ενεργειακή-φτώχεια/> , DOI: 10.17902/20971.67

Madden D. & Marcuse P., 2016, *In Defense of Housing: The politics of crisis* Verso.

Μαλούτας Θ., Μωφά Ν., Μπαλαμπανίδης Δ. & Δημητράκου Ι. (επιμ.), 2024, *37 ιστορίες αθηναϊκών πολυκατοικιών*, Ίδρυμα Ωνάση

Μαλούτας, Θ. & Σπυρέλλης, Σ. (2015) «Η πολυκατοικία της αντιπαροχής και ο κάθετος κοινωνικός διαχωρισμός», στο Μαλούτας Θ., Σπυρέλλης Σ. (επιμ.) *Κοινωνικός άτλαντας της Αθήνας*. Ηλεκτρονική συλλογή κειμένων και εποπτικού υλικού.

Μαλούτας, Θ. & Σπυρέλλης, Σ., 2019, «Ανισότητες και διαχωρισμοί στην Αθήνα: Χάρτες και δεδομένα», στο Μαλούτας Θ., Σπυρέλλης Σ. (επιμ.) *Κοινωνικός άτλαντας της Αθήνας*. Ηλεκτρονική συλλογή κειμένων και εποπτικού υλικού. <https://www.athenssocialatlas.gr/άρθρο/ανισότητες-και-διαχωρισμοί-στην-αθήνα/> , DOI: 10.17902/20971.92

Μαλούτας, Θ. 2018, *Η Κοινωνική Γεωγραφία της Αθήνας. Κοινωνικές ομάδες και δομημένο περιβάλλον σε μια μεσογειακή μητρόπολη*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια

Μαντουβάλου Μ., 2023, *Η παραγωγή του αστικού χώρου ως κοινωνικό και πολιτικό διακύβευμα. Αφηγήσεις από την Ελλάδα της μεταπολεμικής ανάπτυξης*, Angelus Novus.

Rolnik R., 2019, *Urban warfare: housing under the empire of finance*, Verso

(10) οι πόλεις στη δίνη πολλαπλών πληθυσμιακών μετακινήσεων

(προτεινόμενα κείμενα για το σεμινάριο)

Κανδύλης, Γ. 2013, «Ο χώρος και ο χρόνος της απόρριψης των μεταναστών στο κέντρο της Αθήνας», στο Θ. Μαλούτας, Γ. Κανδύλης, Μ. Πέτρου & Ν. Σουλιάτης (επιμ.), *Το κέντρο της Αθήνας ως πολιτικό διακύβευμα*, Αθήνα: ΕΚΚΕ

Λαφαζάνη, Ο. 2014, «Γεωγραφίες της μετανάστευσης. Αμφισβητώντας την οριακή συνθήκη στο χώρο», <https://urbanconflicts.files.wordpress.com/2015/06/urban-conflicts3.pdf>

(βιβλιογραφία εμφάνισης)

Βαϊού, Ντ. κ.ά. 2007, *Διαπλεκόμενες καθημερινότητες και χωροκοινωνικές μεταβολές στην πόλη. Μετανάστριες και ντόπιες στις γειτονίες της Αθήνας*, Αθήνα: L-Press και ΕΜΠ

Βαϊού, Ντ., Στρατηγάκη, Μ. (επιμ.) 2009, *Το φύλο της μετανάστευσης*, Αθήνα: Μεταίχμιο

- Βεντούρα, Λ., Τρουμπέτα, Σ. (επιμ.) 2006, «Σύγχρονες θεωρήσεις του μεταναστευτικού φαινομένου», αφιέρωμα στο περιοδικό *Σύγχρονα Θέματα*, τ. 92 (άρθρα των Β. Καραγιάννη, Λ. Βεντούρα, Η. Πετράκου, Β. Σειρηνίδου, Μ. Πετρονώτη, Σ. Τρουμπέτα, Α. Αθανασίου, Α. Μαρβάκη-Δ. Παρσάνογλου-Β. Τσιάνου, Ι. Λαλιώτου) *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, ειδικό τεύχος 140-141, Β-Γ/2013, «Μετανάστευση, φύλο και επισφάλειες σε συνθήκες κρίσης»
- Papatzani E., Hatziprokopiou P., Vlastou-Dimopoulou F. & Siotou A., 2022, "On not staying put where they have put you: mobilities disrupting the socio-spatial figurations of displacement in Greece", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, <https://doi.org/10.1080/1369183X.2022.2090158>
- Papatzani E. 2024, "Reproducing displaceability in the Greek asylum accommodation system and its margins", *International Journal of Housing Policy*, DOI: 10.1080/19491247.2024.2367832
- Σάσεν, Σ. 2003 (α' αγγλική έκδοση 1996) *Χωρίς έλεγχο; Η εθνική κυριαρχία, η μετανάστευση και η ιδιότητα του πολίτη την εποχή της παγκοσμιοποίησης*, Αθήνα: Μεταίχμιο
- Schmoll, C. 2020, *Les damnées de la mer. Femmes et frontières en Méditerranée*, Paris : La Découverte
- Σπυριδάκης, Μ.(επιμ.) 2009, *Μετασχηματισμοί του χώρου. Κοινωνικές και πολιτισμικές διαστάσεις*, Αθήνα: Νήσος
- Tsianos, V., Kuster, B. 2012, "Border Crossings", Thematic report (WP4) του προγράμματος *Transnational Digital Networks, Migration and Gender (Mig@Net)*, διαθέσιμο από www.mignetproject.eu
- Tsianos, V., Hess, S., Karakayali, S. 2009, "Transnational migration. Theory and method of an ethnographic analysis of border regimes", University of Sussex, Sussex Centre for Migration Research, Working Paper No.55, www.sussex.ac.uk/migration/publications/workingpapers

(11) σεμινάριο: Θεωρητικές υποθέσεις και βιβλιογραφία για την εκπόνηση των εργασιών

(12) (αν)ασφάλειες στην πόλη

(προτεινόμενα κείμενα για το σεμινάριο)

- Shirlow, P., Pain, R. 2003, "The geographies and politics of fear" *Capital and Class*, 60:15–26
- Micha Irini & Koutrolίκου Panagiota 2019, "Fear and the city", in *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Urban and Regional Studies*, Edited by Anthony M. Orum, Volume II, John Wiley & Sons Ltd, West Sussex, UK, pp 581-586
- Morelle M. & Tardié J. 2011, «Pratiques de sécurité en ville»/ "The Making of Urban Security", *Justice Spatiale/ Spatial Justice*, 5, www.jssj.org
- (βιβλιογραφία εμπάθουσας)**
- Bauman, Z. 2007, *Ρευστός Φόβος*, Αθήνα: Πολύτροπον
- Bauman, Z. 2008, *Ρευστοί καιροί. Η ζωή την εποχή της αβεβαιότητας*, Αθήνα: Μεταίχμιο
- Γεωργιάδου, Β. 2010, Ομιλία στην εκδήλωση της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου με θέμα «Αστικός Χώρος και Δικαιώματα»
- City, 2014, special feature: "Crisis-scape: Athens and beyond", 18: 4-5, August-October
- Cohen, S. 2011 [1972], *Fold devils and moral panics*, London: Routledge
- Davis, M. 1999, *Ecology of Fear. Los Angeles and the Imagination of Disaster*, London: Picador (ειδικότερα: κεφ. 7 "Beyond Blade Runner". Βλ. και ελληνική μετάφραση 2008, *Πέρα από τον Blade Runner*, Αθήνα: Futura)
- Davis, J. 2014, "Coercive cities. Reflections on the dark side of urban power in the 21st century", *Journal of Urban Affairs*, 36(S2):590-599
- Deleuze, G. 1992, "Postscript on the societies of control", *October*, 59:3-7
- Garland, D. 2008, "On the concept of moral panics", *Crime Media Culture*, 4(1):9-30
- Gupta, A., Ferguson, J. 2005, «Πέρα από την κουλτούρα: Χώρος, ταυτότητα και η πολιτική της διαφοράς», στο Γ. Κυριακάκης & Μ. Μιχαηλίδου (επιμ.), *Η Προσέγγιση του Άλλου. Ιδεολογία, μεθοδολογία και ερευνητική πρακτική*, Αθήνα: Μεταίχμιο
- Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J., Roberts, B. 2013 [1978], *Policing the crisis. Mugging the state, and law and order*, Hampshire: Palgrave MacMillan

- Κουτρολίκου Πέννυ & Μίχα Ειρήνη, 2018, «Οι πολιτικές για το χώρο και ο εγκληματολογικός λόγος: το παράδειγμα του Σχεδίου Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης (ΣΟΑΠ) για την Αθήνα», στο: Ελληνική Εταιρεία Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου, *Εξουσίες, επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος: 50 χρόνια Η. Becker "Whose side are we on?"*, Συμβολές στο 1ο Συνέδριο της ΕΕΜΕΚΕ, Αθήνα 24-27 Μαΐου 2016, Αθήνα, σελ. 468-485, διαθέσιμο στο: <http://123userdocs.s3-website-eu-west-1.amazonaws.com/d/c4/dc/284571206475963588/238110b2-96a1-4ae9-86a6-8f060fd2044b/ΕΕΜΕΚΕ+1+.pdf>
- Link, B.G., Phelan, J.C. 2001, "Conceptualizing stigma", *Annual Review of Sociology*, 27:363-385
- Marcuse, P. 2006, "Security or Safety in Cities? The Threat of Terrorism after 9/11", *International Journal of Urban and Regional Research*, 30(4):919-29
- Smith, N. 2002, "New globalism, new urbanism: Gentrification as global urban strategy", *Antipode*, 34(3): 427-450
- Springer, S. 2011, "Public Space as Emancipation: Meditations on Anarchism, Radical Democracy, Neoliberalism and Violence", *Antipode*, 43(2): 525-562
- Tulumello S. 2015, "From 'Spaces of Fear' to 'Fearscape': Mapping for re-framing theories about the spatialization of fear in urban space", *Space and Culture*, 18(3):257-272
<https://www.researchgate.net/publication/281225584>
- Φιλίππιδης, Χ. 2014, *Πόλη, κρίση και πυρωμένο σίδερο*, Αθήνα: Futura
- Φουκώ, Μ. 2011, *Επιτήρηση και τιμωρία. Η γέννηση της φυλακής*, Αθήνα: Πλέθρον

(13) ομαδικό σεμινάριο: το «δικαίωμα στην πόλη» στα χρόνια της κλιματικής κρίσης

(πρόσθετα προτεινόμενα κείμενα για το σεμινάριο)

- Mathivet, Ch. 2017, "Highs and Lows of the Right to the City", στο *Passerelle* (www.coredem.info), αφιέρωμα με τίτλο Unveiling the Right to the City. Representations, Uses and Instrumentalization of the Right to the City, pp 13-17
- Purcell, M. 2002, "Excavating Lefebvre. The right to the city and its urban politics of the inhabitant", *GeoJournal*, 58(2-3):99-108
- (βιβλιογραφία εμπάθουσας)**
- Dikeç, M. 2001, "Justice and the spatial imagination", *Environment and Planning, A* 33(10): 1785-1805
- Harvey, D. 2011, «Το δικαίωμα στην πόλη», *Κομπρεσέρ*, 1
- Harvey, D. 2013, *Εξεγερμένες Πόλεις. Από το δικαίωμα στην πόλη στην επανάσταση της πόλης*, Αθήνα: εκδ. ΚΨΜ (αγγλ. έκδοση 2012, *Rebel Cities*, London and New York: Verso)
- Hobsbawm, E. 1995, *Η Εποχή των Άκρων. Ο σύντομος εικοστός αιώνας, 1914-1991* (κεφ. XI «Η πολιτιστική επανάσταση» σελ.411-440)
- Καπόλα, Π., Κουζέλης, Γ., Κωνσταντάς, Ο. (επιμ.) 2020, *Αποτυπώσεις σε στιγμές κινδύνου*, Αθήνα: νήσος (διαθέσιμο διαδικτυακά από την ιστοσελίδα των εκδόσεων νήσος)
- Low, S. & Smart, A. 2020, "Thoughts about Public Space During Covid-19 Pandemic", *City & Society by the American Anthropological Association*
- Mayer, M. 2014, "Toward Glocal Movements? New Spatial Politics for a Just City", στο E. Volker & B. Kendra (eds.) *Urban (In)security: Policing the Neoliberal Crisis*. Ottawa, ON: Red Quill Books, σελ. 27-59
- Mitchell, D. 2003, *The Right to the City. Social Justice and the fight for public space*, New York: the Guilford Press
- Masse, D. 1995, «Η παγκοσμιότητα του τοπικού», *Νέα Οικολογία*, Δεκέμβριος
- Pinder, D. 2015, "Reconstituting the possible: Lefebvre, utopia and the urban question", *International Journal of Urban and Regional Research*, 39(1):28-44
- Rose-Redwood R. et al. 2020, "Geographies of the COVID-19 pandemic", *Dialogues in Human Geography*
- Standing, A. & Davies, J. 2020, "From crisis to catastrophe: The death and viral legacies of austere neoliberalism in Europe? *Dialogues in Human Geography*
- Soja, E. 2010, *Seeking Spatial Justice*, Minneapolis: University of Minnesota Press

Χαϊδοπούλου-Βρυχέα Μαρία, 2020, «Χρονοχώροι της καθημερινότητας στην εποχή του κορονοϊού: Διδάγματα μετά την καραντίνα», *Ινστιτούτο Νίκος Πουλαντζάς*, διαθέσιμο στο:
<https://poulantzias.gr/yliko/maria-chaidopoulou-vrychea-chronochori-tis-kathimerinotitas-stin-epochi-tou-koronoiou-didagmata-meta-tin-karantina/>

γενική βιβλιογραφία

- Agamben, G. 2005, *Homo sacer* Κυρίαρχη εξουσία και γυμνή ζωή, Αθήνα: Scripta
- Βαϊου, Ντ. 2021, *Η αθέατη εργασία των γυναικών στη συγκρότηση της πόλης. Όψεις της Αθήνας μετά τη μεταπολίτευση*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια
- Βαϊου, Ντ., Χατζημιχάλης, Κ. 2003, *Με τη ραπτομηχανή στην κουζίνα και τους πολωνούς στους αγρούς. Πόλεις, περιφέρειες και άτυπη εργασία*, Αθήνα: Εξάντας (Β' έκδοση)
- Βαϊου, Ντ., Χατζημιχάλης, Κ. 2012, *Ο χώρος στην Αριστερή σκέψη*, Αθήνα: Ινστιτούτο Νίκος Πουλαντζάς και νήσος
- Βαρβαρούσης, Α., Καλλής, Γ. 2021, *Διαδρομές εξόδου από την κρίση*, Heinrich-Böll-Stiftung
- Benevolo, L. 1993, *Η πόλη στην Ευρώπη*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Braudel, F. 1985, *Η Μεσόγειος. Ο χώρος και η ιστορία*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια
- Braudel, F. 2002, *Γραμματική των πολιτισμών*, Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης
- Braudel, F. 1992, *Η δυναμική του καπιταλισμού*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια
- Braudel, F., Duby, G., 1985, *Η Μεσόγειος. Άνθρωποι και πολιτιστική κληρονομιά*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια
- Buck-Morss, S. 2009 [1989, the MIT Press], *Η διαλεκτική του βλέπιν. Ο Βάλτερ Μπένγκιαμιν και το Σχέδιο Εργασίας περί Στοών*, Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης («Πρόλογοι και εισαγωγή στο Μέρος Ι» σελ. xi-8, «Μέρος Ι: χρονικές και χωρικές καταβολές», σελ. 3-70)
- Burgel G., Pinol, J.L., Walter Fr. 2008, *Η σύγχρονη ευρωπαϊκή πόλη*, τόμος 1: έως τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, τόμος 2: από τον Β' παγκόσμιο πόλεμο έως σήμερα, Αθήνα: Πλέθρον
- Charalambous N. & Sabine Kn. (guest editors), 2023, "Mapping Urban Injustices in Public Space. Challenges and Opportunities", *The Journal of Public Space*, 8(3), ISSN 2206-9658, <https://www.journalpublicspace.org>
- Davis, M. 1990, *City of Quartz*, London: Verso
- Hobsbawm, E. 1994, *Η Εποχή των Άκρων. Ο σύντομος 20^{ος} αιώνας*, Αθήνα: Θεμέλιο
- Καλαντίδης, Α., Μαντουβάλου, Μ., Μίχα, Ε., Στρατηγάκη, Μ. (επιμ.), 2023, *Έμφυλες προσεγγίσεις στη μελέτη της πόλης*, Αθήνα: Νήσος, ISBN: 9789605891763
- Κονδύλης, Π. 1991, *Η Παρακμή του αστικού πολιτισμού*, Αθήνα: Θεμέλιο (εισαγωγή: «Η καχεξία του αστικού στοιχείου στη νεοελληνική κοινωνία και ιδεολογία», σελ. 11-47)
- Κωστής, Κ. 2013, *«Τα κακομαθημένα παιδιά της ιστορίας». Η διαμόρφωση του νεοελληνικού κράτους, 18^{ος}-21^{ος} αιώνας*, Αθήνα: Πόλις
- Μαλούτας, Θ. 2018, *Η Κοινωνική Γεωγραφία της Αθήνας. Κοινωνικές ομάδες και δομημένο περιβάλλον σε μια μεσογειακή μητρόπολη*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια
- Massey, D. 1994, *Space, Place and Gender*, Oxford: Polity Press
- Massey, D. 2005, *For Space*, London: Sage (ελλ. έκδοση 2009, *Για το Χώρο*, Αθήνα: Ελλ. Γράμματα)
- Mazawer, M. 1998, *Σκοτεινή Ήπειρος. Ο ευρωπαϊκός 20^{ος} αιώνας*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια (κεφ. 10, σελ 313-344 και 11, σελ. 345-376)
- Micha, I. & Vaiou, D. (ed.), 2019, *Alternative takes to the city*, Wiley-ISTE | ISBN: 978-1-786-30294-6
- Μίχα Ε. (επιμ.), 2024, *Για μια χωρική ματιά στην εκπαίδευση*, Αθήνα: Gutenberg, ISBN: 978-960-01-2535-1
- Phokaides, P, Touloumi, O, Martin, SL, Kyliandreas, M, Zarmakoupi, M, Poulos, PC, Loupis, D, Rammou, I, Kotsaki, A, Chatzikonstantinou, E, Kyramargiou, E, Amygdalou, K, Kalfa, K, Alifragkis, S, Athanassiou, E, Lafazani, O, Makrygianni, V, Triantis, L, 2024, "Field Notes: Athens in Flux". *Architectural Histories*, 12(1): pp. 1–66. DOI: <https://doi.org/10.16995/ah.16350>
- Pinol, J.L. 2000, *Ο κόσμος των πόλεων τον 19^ο αιώνα*, Αθήνα: Πλέθρον
- Πουρκός, Μ., Δαφέρμος, Μ. (επιμ.) 2010, *Ποιοτική έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες*, Τόπος, Αθήνα: Τόπος (Εισαγωγή: «Ποιοτική έρευνα στις Κοινωνικές Επιστήμες: Θεωρητική και ιστορική οριοθέτηση του πεδίου», σελ. 21-38, «Περιεχόμενα του βιβλίου και Βιβλιογραφία», σελ. 38-56)

- Sennett, R. 2008, *Η κουλτούρα του νέου καπιταλισμού*, Αθήνα: Σαββάλας
- Soja, E. 2000, *Postmetropolis, Critical Studies of Cities and Regions*, Oxford: Brackwell
- Σπυροπούλου, Α. (επιμ.) 2007, *Βάλτερ Μπένγιαμιν. Εικόνες και μύθοι της Νεωτερικότητας*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια
- Τριάντης Λ. 2020, *Χωρικός σχεδιασμός, θεσμικές μεταρρυθμίσεις και παγκοσμιοποίηση*, Αθήνα: Νήσος
- Τσιώλης, Γ. 2006, *Ιστορίες ζωής και βιογραφικές αφηγήσεις. Η βιογραφική προσέγγιση στην κοινωνιολογική ποιοτική έρευνα*, Αθήνα: Κριτική (κεφ. 1, 2 και 3, σελ. 27-54)
- Τσουκαλάς, Κ. 1996, «Η ακηδία της αβεβαιότητας: Νεωτερικό και Μετανεωτερικό», *Μοντερνισμός: Η ώρα της αποτίμησης*, Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας
- United Nations /Habitat. 2003, *The Challenge of Slums. Global Report on Human Settlements 2003*. UK, USA: Earthscan-UN
- United Nations /Habitat. 2009, *State of the World's Cities 2008/2009. Harmonious Cities*, UK, USA: Earthscan-UN
- Young Robert J.C. 2007, *Μεταποικιακή θεωρία. Μια ιστορική εισαγωγή*, Αθήνα: Πατάκης

(πόλεις σε κρίση)

- Αθανασίου, Κ., Βασδέκη, Ε., Καπετανάκη, Ε., Καραγιάννη, Μ., Καψάλη, Μ., Μακρυγιάννη, Β., Μάμαλη, Φ., Πάγκαλος, Ο., Τσαβδάρου, Χ. 2015, *Urban Conflicts*, Θεσσαλονίκη: Εργαστήριο συναντήσεις και συγκρούσεις στην πόλη, διαθέσιμο στο <https://urbanconflicts.files.wordpress.com/2015/06/urban-conflicts3.pdf>
- "Crisis-scape: Athens and beyond", 2014, αφιέρωμα στο περιοδικό *City*, 18(4-5):497-524
- Davis, M. 2006, *Planet of Slums*, London, New York: Verso
- Jacobs, J. 1961, *The death and life of great American Cities*, New York: Random House
- Γερολύπου Α. κ.ά. 1986, *Επί Πόλεως*, Θεσσαλονίκη: Σύγχρονα Θέματα
- La Biennale di Venezia, 2006, *Cities, Architecture and Society*, New York: Rizzoli
- «La ville partout et partout en crise», *Le Monde Diplomatique. Manière de Voir* (γαλλική έκδοση)
- Μπεριάτος, Η., Γοσποδίνη, Α. (επιμ.) 2006, *Τα νέα αστικά τοπία και η ελληνική πόλη*, Αθήνα: Κριτική
- Μπιανκί, Φ., Πάρκινσον, Μ. (επιμ.) 1994, *Πολιτιστική πολιτική και αναζωογόνηση των πόλεων. Η εμπειρία της Δ. Ευρώπης*, Αθήνα: Ε.Ε.Τ.Α.Α. (ειδικότερα: κεφ. 7, σελ. 136-153)
- Sassen, S. 1991, *The Global City. New York, London, Tokyo*, Princeton: Princeton University Press
- Σέννερ, Ρ. 1999, *Η τυραννία της οικειότητας*, Αθήνα: Νεφέλη (στη βιβλιοθήκη του ΕΜΠ υπάρχει σε αγγλική γλώσσα, με τίτλο *The Fall of Public Man* και κωδικό 306.09.SEN)

(νεωτερικότητα και μετά - μοντέρνο κίνημα)

- Benjamin, W. 1994, *Σαρλ Μπωντλαίρ. Ένας λυρικός στην ακμή του καπιταλισμού*, Αθήνα: Αλεξάνδρεια
- Γεωργίου, Θ. 1987 «Μεγαλείο και αθλιότητα του Διαφωτισμού», *Το Τέταρτο*, 12
- Έκο, Ου. 1991, *Επιμύθιο στο Όνομα του Ρόδου*, Αθήνα: Γνώση
- Gold, R.J. 2007, *The Practice of Modernism. Modern architects and urban transformation, 1954-1972*, London & New York: Routledge
- Habermas, J. 2003, *Μεταεθνικός αστερισμός*, Αθήνα: Πόλις (ειδικότερα: κεφ.3 «Αντιλήψεις για τη νεωτερικότητα. Μια αναδρομή σε δύο παραδόσεις»)
- Hugues, J., Sadler, S. 2000, *Non-Plan*, Oxford: Architectural Press
- Κόνραντς, Ου. 1977, *Μανιφέστα και Προγράμματα της Αρχιτεκτονικής του 20^{ου} αιώνα*, Αθήνα: Επίκουρος
- Korpp, A. 1976, *Πόλη και Επανάσταση*, Αθήνα: Νέα Σύνορα
- Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης – Συλλογή Κωστάκη. 2008, *LOST VANGUARD FOUND*, κατάλογος έκθεσης, Θεσσαλονίκη, 9 Μαΐου-27 Σεπτεμβρίου
- Le Corbusier. 1987, *Η Χάρτα των Αθηνών*, Αθήνα: ύψιλον/βιβλία (επιμ. Γ. Σημαιοφορίδης)
- Μουζέλης, Ν. 1991 «Το μοντέρνο και το μεταμοντέρνο στην κοινωνική σκέψη», *εφημ. ΤΟ ΒΗΜΑ*, 2,10 & 24 Νοεμβρίου
- Mumford, E. 2002, *The CIAM Discourse on Urbanism, 1928-1960*, Cambridge Mass.: The MIT Press
- Smith Morris, E. 1997, *British Town Planning and Urban Design. Principles and Policies*, Singapore: Longman (ειδικότερα: κεφ. 15)
- Τριαντάρη, Μ. 2008, *Εκσυγχρονισμός «εκτός έδρας» και οι συγκρούσεις των πολιτισμών. Γαλλικές πολεοδομίες και η Χάρτα των Αθηνών από την άλλη όχθη της Μεσογείου*, Αθήνα: Έργον IV

Τσουκαλάς, Κ. 1996, «Η ακηδία της αβεβαιότητας: Νεωτερικό και Μετανεωτερικό», στο Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, *Μοντερνισμός: Η ώρα της αποτίμησης*, Αθήνα
Φόργκας, Ε. 1999, *Bauhaus. Ιδέες και Πραγματικότητα*, Αθήνα: εκδ. Νησίδες (τα πρώτα κεφ., σελ. 11-55)
Venturi, R. 1963 (α' αγγλ. έκδοση), *Η πολυπλοκότητα και η αντίφαση στην Αρχιτεκτονική*, Αθήνα: Γ. Κατσούλης

(αστική ανάπτυξη στην Ελλάδα)

Βαΐου, Ντ., Μαντουβάλου, Μ., Μαυρίδου Μ. (επιμ.) 2004, «Αθήνα 2004. Στα μονοπάτια της παγκοσμιοποίησης;», τεύχος-αφιέρωμα του περιοδικού *Γεωγραφίες*, 7
Βαρβαρούσης, Α. & Πετρίδης, Π., 2023, *Εγχειρίδιο συμμετοχικού σχεδιασμού για μικρά νησιά. Η εμπειρία από τη Σαμοθράκη και άλλα νησιά*, Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Χάινριχ Μπελ
Βαρβαρούσης, Α. & Καλλής, Γ., 2021, *Διαδρομές εξόδου από την κρίση*, Heinrich-Böll-Stiftung
Βούλγαρης, Γ. 2008, *Η Ελλάδα από τη Μεταπολίτευση στην Παγκοσμιοποίηση*, Αθήνα: Πόλις
Εταιρεία Ιστορίας της Πόλης και της Πολεοδομίας. 2000, *Η πολεοδομία στην Ελλάδα από το 1949 έως το 1974*, Βόλος (πρακτικά συνεδρίου)
Καζάκος, Π. 2001, *Ανάμεσα σε κράτος και αγορά. Οικονομία και οικονομική πολιτική στη μεταπολεμική Ελλάδα, 1944-2000*, Αθήνα: Πατάκης
Οικονόμου Δ. κ. ά. 2001, *Ο διεθνής ρόλος της Αθήνας*, Βόλος: Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας
Pettas D., Avdikos V., Iliopoulou E. & Karavasili I. 2022, "Insurrection is not a spectacle": experiencing and contesting touristification in Exarcheia", Athens, Urban Geography, 43:7, 984-1006, DOI: 10.1080/02723638.2021.1888521

(χρήση και εμπειρία του χρόνου στη σύγχρονη πόλη)

Paolucci, G. (επιμ.) 2003, *Cronofagia. La contrazione del tempo e dello spazio nell' era della globalizzazione*, Milano: Guerini
Balbo, L. 1994, "Working time, free time, time-of-one's-own", στο European Forum 1994-1995 *Gender and the Use of Time* (dir. O. Hufton & Y. Kravaritou), Φλωρεντία: European University Institute
Belloni, M.C. 1995, "Policies concerning the organization of time in Italian cities", στο European Forum 1994-1995 *Gender and the Use of Time* (dir. O. Hufton & Y. Kravaritou), Φλωρεντία: European University Institute
Paolucci, G. 1995, "Shattered time: the postmodern city and women's temporal experience", στο European Forum 1994-1995 *Gender and the Use of Time* (dir. O. Hufton & Y. Kravaritou), Φλωρεντία: European University Institute
Paolucci, G. 1994, "New models of work time and old gender inequalities", στο European Forum 1994-1995 *Gender and the Use of Time* (dir. O. Hufton & Y. Kravaritou), Φλωρεντία: European University Institute
Paolucci, G. 1989, "Forme del tempo urbano", *Democrazia e diritto*, 4-5:223-234

(φορντισμός, κράτος πρόνοιας, μοντέρνο κίνημα)

Βαΐου, Ντ., Χατζημιχάλης, Κ. 2003, *Με τη ραπτομηχανή στην κουζίνα και τους Πολωνούς στους αγρούς. Πόλεις, περιφέρειες και άτυπη εργασία*, Αθήνα: Εξάντας (Β' έκδοση) (κεφ. 1 και 2 σελ. 11-48)
Ellin, N. 1996, *Postmodern Urbanism*, Oxford: Blackwell
Frampton, K. 1987, *Μοντέρνα Αρχιτεκτονική*, Αθήνα: Θεμέλιο
Harvey D. 2009 [1990], *Η κατάσταση της μετανεωτερικότητας. Διερεύνηση των απαρχών της πολιτισμικής μεταβολής*, Αθήνα: Μεταίχμιο.
Hobsbawm, E. 1995, *Η Εποχή των Άκρων. Ο σύντομος εικοστός αιώνας, 1914-1991*, Αθήνα: Θεμέλιο (κεφ. IX, σελ. 329-367, X σελ. 368-410 και XIV σελ. 515-551)
Hudson, R. 2000, *Production, places and environment. Changing perspectives in economic geography*, Harlow: Prentice Hall (κεφ. 1, σελ. 3-28)
Μαντουβάλου Μ. 2005, «Μοντερνισμός και πόλη: κοινωνικές συγκυρίες και πολιτικά-καλλιτεχνικά κινήματα στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα» (Σημειώσεις στο εκπαιδευτικό υλικό του μαθήματος)
Pinol J.L., Walter F. 2007[2003], *Η σύγχρονη ευρωπαϊκή πόλη. Τόμος Ι: Έως τον Β' παγκόσμιο πόλεμο*, Αθήνα: Πλέθρο (κεφ. 4 «Στοχασμός και κατανόηση: οι επιστήμες της πόλης», σελ. 139-169, κεφ. 5 «Η ανάπλαση του αστικού χώρου», σελ. 171-200)
Rothstein E. 2000, "Modern and Postmodern. The Bickering Twins", *The New York Times* 21/10

(Δημοσιεύθηκε στο ΒΗΜΑ της 14/1/2001 με τίτλο: «Μοντέρνο-μεταμοντέρνο: σχέση αγάπης-μίσους»)

Simmel, G. 1993 [1903], *Πόλη και Ψυχή*, Αθήνα: Έρασμος

Swyngedouw, E., Moulaert, F., Rodriguez, A. 2002, "Neoliberal urbanization in Europe: Large scale urban development projects and New Urban Policy", *Antipode*, 34(3):542-577

Καρακάση, Κ. 2012, «Πολιτικοποίηση της αισθητικής και αισθητικοποίηση της πολιτικής: η τέχνη στη δημοκρατία της Βαϊμάρης», *Η δημοκρατία της Βαϊμάρης και οι σημερινές αναβιώσεις της*, Αθήνα: Ινστιτούτο Νίκος Πουλαντζάς και εκδ. νήσος

Φλυτζάνης, Γιάννης 2022, *Ριζοσπαστική δημοκρατία και πολιτική δικαιωμάτων. Κριτική κοινωνική θεωρία για την πολιτική και το δίκαιο στον Ανρί Λεφέβρ*, Αθήνα: νήσος

Winkler Heinrich A. 2011, *Βαϊμάρη. Η ανάπτυξη δημοκρατία 1918-1933*, Αθήνα: Πόλις (κεφ. «Οι διανοούμενοι της Βαϊμάρης» σελ. 172-185)